

розглядає зооніми, які є складниками національного світогляду і в думках виконують функцію актуалізаторів ідейно-змістового та художньо-образного змісту; аналізує також архаїзми, хоч і не дає їм чіткого визначення, звертає увагу на функціонування церковнослов'янізмів.

Суттєві і змістовні висновки зробив П. Г. Житецький щодо синтаксичної організації дум, наголосивши, що в цих народних творах домінують форми складених дієслівних присудків із дієсловами *мати, могли, бути*; до стильових ознак дум належать синтаксичні конструкції з однорідними присудками, переважають у думках складносурядні речення. Характерне для мови цього фольклорного жанру інверсійне розміщення підрядної частини складних речень. Дослідник зосереджує увагу на ролі періодів, а також на особливостях звертань у мовностильовій організації дум. Названі ознаки синтаксичної організації думового вірша пов'язує дослідник з тональністю фольклорного висловлення.

«Мысли о народных малорусских думах» – не єдина праця, де П.Г. Житецький торкався проблем, пов'язаних з думовим епосом. Міркування про мову і стиль дум знаходимо в праці «О поэтическом стиле й литературной форме «Слова о полку Игореве», в якій П. Г. Житецький аналізує стиль «Слова», і, посилаючись на розвідки М. О. Максимовича та Ф. І. Буслаєва, пише про зв'язок «Слова» з українською народною поезією [3, с.276-277].

Висновки. Отже, П. Г. Житецький заклав ґрунтовні підвалини для дослідження мовностильової специфіки народного героїчного епосу. Учений визначив ключові лінгвостильові «вузли», що формують думову оповідь; порушив питання про походження жанру і запропонував шляхи його розв'язання; накреслив орієнтири подальших розвідок в означеній царині.

Література

1. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – Київ : Femina, 1995. – 686 с.
2. Житецкий П. Мысли о народных малорусских думах / П. Житецкий – Киев : Киевская старина, 1893. – 249 с.
3. Житецький П. Г. Вибрані праці. Філологія / П. Г. Житецький – Київ : Наук. думка, 1987. – 328 с.
4. Житецький П. Про українські народні думи / П. Житецкий – Київ, 1919. – 260 с.

*Приходько Г.І., доктор філол. наук, професор
Запорізький національний університет*

КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНІ ПЛОЩИНИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ

У першій половині ХХ ст. мовознавство зосереджувалося на вивченні однієї з двох діалектично взаємопов'язаних сторін дихотомії мови – мовній системі, але, починаючи з другої половини 60-х років, центр уваги лінгвістів переноситься на другу частину цієї діалектичної єдності – мовленнєву діяльність та її продукт – зв'язний текст, дискурс [5, с.9]. Мовленнєвотворчий акт відбувається тільки у процесі комунікації. В писемному мовленні саме "текст являє собою свідомо організований результат мовленнєвотворчого

процесу" [3, с. 3]. Тому, на нашу думку, вивчення тексту є вивченням мови в дії.

Сьогодні лінгвістика тексту зайняла чільне місце в мовознавстві як один з його основних напрямків, де, зокрема, здобуто значні результати в дослідженні прагматичних аспектів тексту та його змістово-формальної структури

Говорячи про текст як про предмет лінгвістичного дослідження, слід визнати, що це поняття й досі трактується по-різному, не дивлячись на вже розроблені аспекти теорії тексту, методологію та врешті-решт термінологію.

Відповідь на питання, що являє собою текст, можна знайти, вдавшись до лінгвістичного аналізу. Концепція структурних рівнів мови є наріжним каменем сучасної лінгвістичної науки в поясненні мовної будови. Зрозуміло, що аналіз тексту на морфологічному й синтаксичному рівнях не адекватний завданням лінгвістики тексту й комунікативної та когнітивної лінгвістики.

Зауважимо, що текст як комунікативна одиниця до цього часу ще не має достатньо однозначного витлумачення. У власне лінгвістичних дослідженнях комунікативний і когнітивний аспекти немовби виносяться за дужки, а текст у такому разі постає як різновид лінгвальної надоддиниці. Досліджуване при цьому коло проблем безпосередньо впливає з проблематики, характерної для власне лінгвістичних одиниць (категорій): межі, цілісність, інформативність, зв'язність, проспекція, ретроспекція тощо [3].

Достатньо поширені дослідження атрибутів тексту як носія інформації [1, с.30]. Ці праці стикаються з проблемами комунікації взагалі, але переважно у плані її кібернетично-інформаційного трактування (відправник – канал – одержувач).

Нарешті, загальна теорія комунікації розглядає текст як один із компонентів єдиного процесу комунікації, тобто інтерпретується взаємозв'язок тексту з елементами наведеної комунікативної схеми [див.напр.: 6, с.59; 7, с. 26 – 37].

Виникає думка, що зазначене коло проблем не вичерпує суттєвих властивостей тексту. Напроти, ціла низка явищ – таких як виділення окремих елементів тексту, його членування та ін. – явно виходять за межі зазначених засобів опису тексту. Зазначимо також, що існує підхід до тексту, більш придатний для трактування подібних феноменів: це звернення до аналізу когнітивних аспектів тексту, когнітивного потенціалу "конкретних лінгвістичних засобів і форм, семантичних трансформацій, дослідження різнопланових когнітивних парадигм, взагалі когнітивізму як суттєвої прагматичної міжкатегоріальної ознаки тексту" [8, с.168].

Текст характеризується як макрознак, відзначається єдність текстового значення, неподільність смислоутворюючого принципу [2, с.29]. Йдеться про розуміння комунікації й когнітивізму як діяльнісного пізнавального процесу, а тексту як знаряддя такої комунікації й пізнання. Застосування подібного підходу, на наш погляд, є адекватним для трактування поняття тексту з точки зору актуалізації потенціалу оцінки.

У силу самого визначення діяльності, текст, використовуваний у процесі комунікації, є свого роду інструментом, що служить для виконання певного завдання. Природно, що для його здійснення він повинен володіти визначеним набором атрибутів, які вживаються певним чином, якщо текст уживається в зазначеній функції.

Вжиток певних властивостей тексту в процесі комунікативної та когнітивної діяльності назвемо комунікативно-когнітивною організацією тексту. Застосування глобальних властивостей тексту, що співвідносяться з його статусом цілісного комунікативно-когнітивного інструменту, визначимо як стратегії тексту, а витікаючі з цього певні дії з елементами тексту – тактиками.

До стратегій належать: 1) динамізм (авторська дія, яка зумовлює форму тексту); 2) інформативність (свідома передача інформації співучаснику комунікативного акту). Зауважимо, що ця передача не є самоціллю, а компонентом цілісної комунікативної дії, спрямованої на досягнення визначеної мети (на разі репрезентація оцінного ставлення суб'єктів спілкування); 3) активованість (певний результат, що відбивається у передбачуваній дії співрозмовника); 4) перспектива тексту (орієнтованість на виконання надзадачі). Перспектива окреслює розташування мовного матеріалу й спосіб його оформлення – більшу чи меншу яскравість окремих частин тексту, вирізнення його елементів, докладність чи схематичність пророблення; 5) дієвість тексту (на відміну від динамізму відповідає ланцюгові фактів, що складають зміст тексту).

Текстові стратегії зафіксовані в тексті як сигнали визначеної теми. Локація таких сигналів у тексті має певне призначення: якщо тематичні вирази розташовані у препозиції до тексту, вони допомагають адресату сформулювати гіпотезу відносно теми тексту для того, щоб наступні речення могли бути інтерпретовані стосовно цієї макропропозиції зверху донизу. Якщо ж сигнали розташовані в постпозиції до тексту, то вони служать для перевірки, пригадування та коригування вже виділених адресатом маркопропозицій [4, с. 57 – 60]. Наведені вище стратегії виявляються й реалізуються за допомогою тактик на рівні окремих елементів тексту.

До тактик необхідно включити такі: 1) номінація (творення пропозитивних найменувань дій); 2) предикація (співвіднесеність пропозитивних найменувань з дійсністю); 3) тематизація (скріплення пропозитивних значень в єдине ціле); 4) стилізація (добір мовних засобів, що постачають текст необхідними конотаціями в конкретних умовах спілкування); 5) актуальне членування; 6) завершеність речення або іншого елемента тексту в текстовому континуумі.

Отже, перелік стратегій і тактик тексту може бути подовжений, тому що текст – це продукт мовлення, яке, у свою чергу, є втіленням процесу відображення картини світу в нашій свідомості, що неможливо без співробітництва науки про мову з суміжними гуманітарними науками (психолінгвістикою, логікою, соціологією тощо).

Література

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / И.В.Арнольд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Воробьева О.П. Текстовые категории и фактор адресата / О.П.Воробьева. – К.: Вища шк., 1993. – 200 с.
3. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р.Гальперин. – Изд. 4-е, стереотип. – М: КомКнига, 2006. – 144 с.
4. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. ван Дейк. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Кобозева И.М. "Теория речевых актов" как один из вариантов теории

речевой деятельности / И.М. Кобозева // НЗЛ. – М.: Прогресс, 1986. – Вып.17. – С. 7 – 21.

6. Колшанский Г.В. Проблемы коммуникативной лингвистики / Г.В.Колшанский // Вопр. языкознания. – 1979. – № 6. – С. 51 – 62.

7. Колшанский Г.В. Текст как единица коммуникации / Г.В.Колшанский // Проблемы общего и германского языкознания. – М.: МГУ. – 1978. – С. 26 – 37.

8. Кусько К.Я. Текст як об'єкт дослідження у світлі наукової спадщини Ю.О. Жлуктенка / К.Я. Кусько // Наукова спадщина Ю.О. Жлуктенка та сучасне мовознавство. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2000. – С.166- 170.

*Герман Л. В., канд. філол. наук, доцент, професор ХНАУ
Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва*

THE DEVELOPMENT OF NEW ZEALAND ENGLISH VOCABULARY IN THE LAST 30 YEARS

A language is constantly developing and is being enriched by new words or meanings nominating new realities or concepts connected with the life of people as members of a speech community. The English language as a polynational one, represented by several national variants (BE, AmE, AuE, NZE etc.) isn't an exception.

The object of our study is a new lexis (neologisms) in the quantity of 300 lexical units that appeared over the last 30 years and represent new objects, concepts etc. related to the life of New Zealanders in modern conditions and concern such spheres of life as politics, culture, sports, environment, economy, criminal world, etc. (for example **zorbing** “a type of extreme sports”, **tuckerless** “without food”, **Cook** “chemist who manufactures illegal drugs”, **winebox** “any method of tax evasion”, **dam-dropping** “types of entertainment”, **koko** “cocoa”, **aiga** “extended family”, **kaimoana** “seafood” etc).

The aim of the study is to define the ways of creating this group of lexis.

It should be noted that by the term **neologism** we mean lexical innovations, borrowings from other languages or their national or territorial variants; new meanings of already existing in the language words that appeared at this stage of its development, as well as occasionalisms, used once in the language practice of a particular author, publication or in a specific text. These lexical units are as a rule not recorded in lexicographic sources, and have been selected by us from the articles representing publicistic discourse found in the New Zealand newspapers: The Press, The New Zealand Herald, or from the lists of words published on the web-site of New Zealand Dictionary Center.

Discourse is understood as a complex communicative phenomenon that contains not only the act of creating a linguistic text, but also reflects the dependence of the linguistic work from many extralinguistic factors- knowledge of the world, views, thoughts and a concrete aim of the speaker as its creator. A discourse reflects a complex hierarchy of knowledge necessary, both for its creation and for perception by the reader. The discourse has external extralinguistic and internal linguocognitive measurements. The extralinguistic plan of publicistic discourse covers information about a producer (status, political views, efficiency of creating and consuming a text,